

GEOsfera Jaworzno – analizy studialne przestrzeni edukacyjnych istniejącego budynku w kontekście bieżących potrzeb użytkowników

dr hab. inż. arch.
BEATA KUCHARCZYK-BRUS, PROF. PŚ
Politechnika Śląska
Wydział Architektury
ORCID: 0000-0002-3943-9227

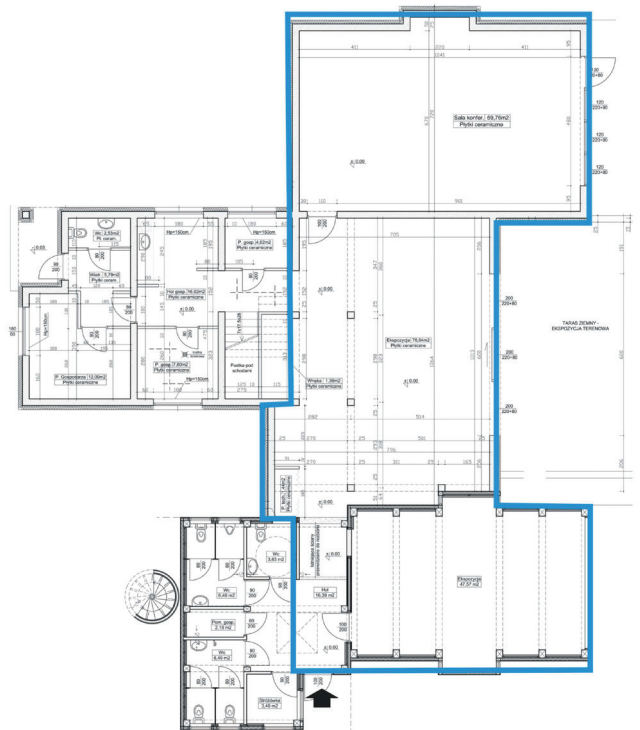
dr inż. arch.
KATARZYNA ROSŁON
Politechnika Śląska
Wydział Architektury
ORCID: 0000-0002-7194-4354

Artykuł przedstawia analizy studialne możliwości rozwiązania funkcjonalno-estetycznego wybranych stref budynku administracyjno-edukacyjnego GEOsfery w Jaworznie. Zaprezentowane projekty to wynik pracy zespołów projektowych studentek Politechniki Śląskiej w Gliwicach, kierunku architektura wnętrz, nadzorowanych przez autorki artykułu.

Ośrodek Edukacji Ekologiczno-Geologicznej GEOsfera znajduje się w Jaworznie, w niecce dawnego kamieniołomu Sadowa Góra, a jego powstanie miało związek ze znalezieniem w tym miejscu kości notozaura – triasowego, drapieżnego prajaszczura wodno-łądowego. Atuty tego miejsca zostały odkryte w ramach działalności przemysłowej. Przez lata pozyskiwany był tu wapień, którego eksploatacja doprowadziła do rozcięcia wzgórza. W ten sposób ujawniło się niezwykle ciekawie pofalowane dno (megariplemarki) oraz liczne skamieniałości – szczątki szkieletowe szkarłupni, mięczaków, głownogów oraz ryb, świadczące o historii tego miejsca sięgającej 230 milionów lat [1].

Ośrodek powstał na potrzeby licznie przybywających tutaj naukowców oraz dzieci i młodzieży – od najmłodszych do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Pretekstem do stworzenia tego miejsca były bez wątpienia aspekty geologiczne, ale także bogate w walory roślinne otoczenie. Na terenie znajdują się szlaki spacerowe ze ścieżkami edukacyjnymi, punkty widokowe, pawilon riplemarków oraz wiele innych elementów małej architektury.

Na terenie ośrodka powstał budynek administracyjno-edukacyjny, w którym na potrzeby osób wizytujących przeznaczono: węzeł higieniczno-sanitarny (14 m²), salę dydaktyczną dla dzieci (47 m²), salę seminaryjną (70 m²) oraz hol z miejscem ekspozycyjnym (93 m²).

— Obszar objęty opracowaniem

Rys. 1. Mapa sytuacyjna, źródło: [2]; rzut parteru

Rys. 2. Strefa multifunkcyjna – stan istniejący i projektowany. Autorki projektu: N. Cebula i M. Wzgarda

W budynku znajdują się ponadto: biura administracji, zaplecze socjalne (aneks kuchenny) oraz pomieszczenie techniczne.

Badania

W obiekcie przeprowadzono badania jakościowe z wykorzystaniem następujących technik: obserwacja uczestnicząca oraz nieuczestnicząca, mapowanie zachowań użytkowników, wywiady pogłębione z pracownikami odnośnie potrzeb funkcjonalnych i estetycznych. Sprzęty w salach edukacyjnych są ograniczone do niezbędnego minimum. Zinventaryzowane zasoby wskazują na brak komplementarnej wizji estetyki wnętrz oraz całego ośrodka. Analizy poszczególnych pomieszczeń zidentyfikowały kilka elementów, które powinny pozostać jako artefakty niezbędne do przeniesienia do nowo projektowanych wnętrz: elementy drewnianej konstrukcji sali dla dzieci, siedziska z czarnego dębu w sali seminaryjnej, zbiory minerałów, skamielin i szczątków kopalnych. W ramach badań jakościowych przeprowadzonych przez studentów Politechniki Śląskiej stwierdzono, że z budynku edukacyjnego korzystają obecnie:

- zorganizowane grupy dzieci i młodzieży odwiedzające obiekt w ramach zajęć przedszkolnych, szkolnych oraz półkolonijnych w czasie wakacji czy ferii zimowych (jednorazowo grupa 20–30 uczniów);
- studenci oraz naukowcy Uniwersytetu Śląskiego, Akademii Górniczo-Hutniczej i Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, Politechniki Śląskiej (jednorazowo grupa 10–15 studentów) – dla grup studenckich przeznaczono salę roboczą znajdującą się w odrębnym budynku kontenerowym;
- w ramach aktywnej współpracy: naukowcy i pracownicy z Państwowego Instytutu Geologicznego oraz Śląskiego Ogródu Botanicznego w Mikołowie, a także pracownicy urzędów miejskich, gminnych i wojewódzkich w ramach spotkań seminaryjnych (sala dla 50 osób).

Możliwości aranżacyjne obiektu są ograniczone przez jego układ przestrzenny. Jest on niewielki i wygodne korzystanie ze stref funk-

cjonalnych, zasobów muzealnych oraz pomocy dydaktycznych możliwe jest dla grup 20-, 30-osobowych. Wnętra sal dydaktycznych nie charakteryzują się szczególnymi rozwiązaniami projektowymi ani estetycznymi. Zostały wyposażone w niezbędne meble i sprzęty do realizacji przeznaczonej im funkcji. Zgromadzone liczne eksponaty w postaci minerałów, skamielin czy ciekawostek archeologicznych są składowane wzdłuż ścian w sali seminaryjnej. Powierzchnia holu ekspozycyjnego jest pusta, zajmowana czasowo przez meble do siedzenia, eksponaty lub zabawki edukacyjne dla młodzieży, w zależności od planowanych zajęć.

Wydział Architektury Politechniki Śląskiej nawiązał współpracę z GEOsferą w zakresie opracowania architektury wnętrz, która odpowiadałaby bieżącym wymaganiom rosnącej liczby użytkowników. Inwestor określił swoje wymagania dotyczące wyposażenia poszczególnych stref. Analizy badawcze wykazały następujące potrzeby:

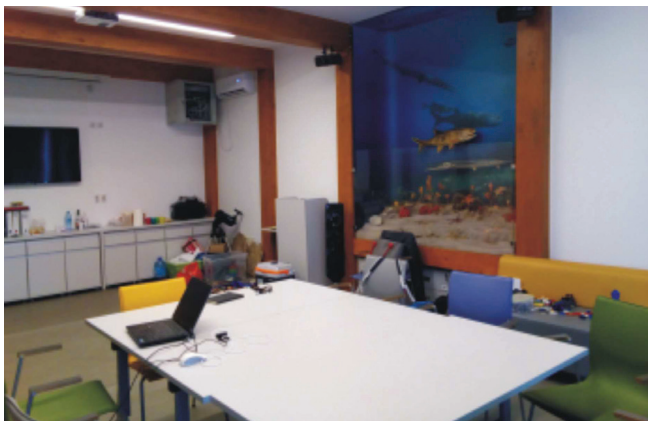
- organizacja sali dydaktycznej dla dzieci eksponującej treści związane z geologią i archeologią, zawierającej przestrzenie do magazynowania zabawek dydaktycznych, stoliki, siedziska oraz miejsce do zabaw na podłodze;
- organizacja holu zawierającego miejsce na ekspozycje stałe i czasowe, siedziska dla gości;
- organizacja sali seminaryjnej eksponującej treści związane z obiektem, zawierającej miejsca ekspozycyjne na zgromadzone artefakty, siedziska, stoliki, ekran multimedialny.

Ponadto istnieje potrzeba urządzenia szatni lub innego miejsca pozostawiania odzieży wierzchniej.

Analizy studialne

Opracowania studialne opisanych wnętrz zostały przygotowane pod opieką autorki artykułu przez studentów studiów magisterskich kierunku architektura wnętrz. Stworzyli oni szereg projektów będących zoptymalizowanymi wersjami wnętrz dla poszczególnych funkcji, które mogłyby wzbogacić ofertę GEOsfery i poprawić wy-

Rys. 3. Strefa edukacyjna – stan istniejący i projektowany. Autorki projektów: M. Bodzek i K. Lubańska, J. Durska i P. Piotrowska, P. Rossa i A. Wycik

raz estetyczny oraz funkcjonalny intensywnie użytkowanych przestrzeni. Opracowaniem były objęte następujące pomieszczenia: strefa wejściowa połączona ze strefą edukacyjno-wystawienniczą; sala edukacyjna dla dzieci oraz sala seminaryjna – strefa edukacyjna dla dorosłych. Zadaniem dwuosobowych grup projektowych było znalezienie rozwiązania łączącego w sobie wszystkie elementy: nowatorskie podejście do projektowanej przestrzeni wnętrza połączone z wytycznymi inwestora i odpowiadające pod względem estetycznym oraz funkcjonalnym współczesnym rozwiązaniom projektowym przestrzeni edukacyjnych skierowanych do szerokiej grupy odbiorców [2].

W strefie wejściowej, ściśle połączonej ze strefą edukacyjno-wystawienniczą, w której wymaga się mobilności, zmienności wnętrza, zaproponowano rozwiązania przestrzeni i mebli multifunkcyjnych, które są modyfikowalne. Ich aranżacje wynikają z konkretnego zapotrzebowania na daną funkcję w określonym czasie – raz jest to funkcja edukacyjna, raz wystawiennicza, a raz przedpole dla sali seminaryjnej – i są odwracalne, dając szeroką gamę możliwości czasowej modyfikacji wnętrza. Zaprojektowano tam także wieszaki na odzież wierzchnią w postaci dekoracyjnych elementów stanowiących okładzinę ściany korytarza. W wielu projektach udało się w tej strefie zaprojektować modułarne, ozdobne schowki na dodatkowe siedziska lub na pomoce naukowe [3].

Strefa edukacyjna dla dzieci została zaprojektowana tak, aby najmłodsi mogli korzystać z niej przede wszystkim w bezpieczny sposób. Wszystkie rozwiązania są przemyślane pod względem funkcjonalnym, ergonomicznym i materiałowo-plastycznym. Strefa ta różni się od pozostałych przede wszystkim użyciem materiałów o podwyższonej odporności na wszelkiego rodzaju uszkodzenia przy zachowaniu ich walorów estetycznych. Na uwagę zasługują tutaj elementy wyposażenia, meble wbudowane oraz okładziny ścian identyfikujące miejsce, w którym obiekt się znajduje, a także podkreślające jego naukowo-ekologiczny charakter. W opracowaniach można znaleźć cie-

kawie zaprojektowane miejsca do pracy dla najmłodszych powiązane z meblami o wielofunkcyjnym zastosowaniu, które służą wszelkim aktywnościom w obrębie tego pomieszczenia. Zaprezentowano możliwości różnej zabudowy ścian. Nie muszą to być nudne, płaskie powierzchnie.

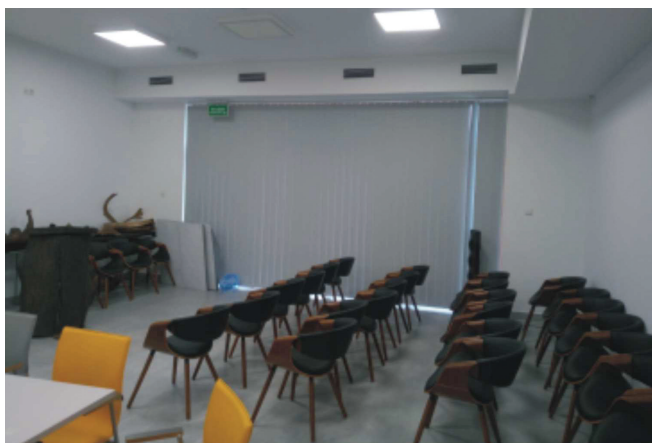
Sale konferencyjne kojarzą się z monotonnymi rzędami siedzisk, jednak i tutaj można zastosować rozwiązania, które w bezpośrednim przekazie zidentyfikują miejsce, w jakim się znajdujemy i nadadzą mu indywidualnego charakteru. Dzięki zastosowaniu kilku wspomagających funkcji przestrzeni ta stała się w pełni samowystarczająca dla użytkownika. Zaproponowano rozwiązania zabudowy ścian umożliwiające ekspozycję zbiorów. Korelują one z rozwiązaniem estetycznym sufitu oraz projektem oświetlenia. Jeden z projektów zawiera propozycję zastosowania ruchomej ściany dającej możliwość podziału tej sali na dwie strefy funkcjonalne: seminaryjną i kuluarową.

Architektura obiektu daje możliwość otwarcia go na otoczenie poprzez rozległe tarasy, co zwiększa możliwość uczestnictwa większej liczby osób w prowadzonych tam zajęciach. Jest to jego niewątpliwą atut [4].

Podsumowanie

Zaprezentowane koncepcje projektowe ukazują kierunki działań na polu estetycznym, biorąc pod uwagę obecne potrzeby funkcjonalne użytkowników. Jest to także pretekst do dalszych zmian związanych z rozwojem obiektu GEOsfery, poszerzaniem jego oferty edukacyjnej oraz odpowiedzi na ciągle rosnące potrzeby badawczo-edukacyjne.

Należy zaznaczyć, że plany związane z rozbudową obiektu są rozwojowe. Mówi się o poszerzeniu oferty skierowanej do naukowców i studentów, którzy mogliby przyjeżdżać w to miejsce na dłuższe pobytu naukowe. Planowana jest budowa kampusu studenckiego, który zmieściłby kameralną grupę badawczą, a także dał możliwość pracy ciągle nad kolejnymi projektami.

Rys. 4. Sala konferencyjna – stan istniejący i projektowany. Autorki projektów: N. Cebula i M. Wzgarda, P. Rossa i A. Wycik, M. Bodzek i K. Lubańska

Bibliografia:

- [1] Monika Krzeczyńska, Andrzej Wierzbowski, Paweł Woźniak, Marlena Świlo, Agnieszka Chećko, 2020, Działania Muzeum Geologicznego Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego prowadzone w celu wykorzystania edukacyjnego i ochrony starych kamieniołomów, *Przegląd Geologiczny*, vol. 68, nr 3, s. 187–211.
- [2] Internetowy Serwer Danych Przestrzennych, www.geoportal.pl, data dostępu: 19.01.2021.
- [3] Alexander Ch. et al., *Język wzorców. A Pattern Language*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2008.
- [4] Schleifer S.K. (ed.), *Space Savers*, booQs publishers, Antwerp, 2010.
- [5] Koolhaas R. et al., *Elements of Architecture*, TASHEN, Koeln 2018.

DOI: 10.5604/01.3001.0014.7928

PRAWIDŁOWY SPOSÓB CYTOWANIA

Kucharczyk-Brus Beata, Rosłon Katarzyna, 2021, GEOsfera Jaworzno – analiza studialne przestrzeni edukacyjnych istniejącego budynku w kontekście bieżących potrzeb użytkowników, „*Builder*” 4 (285). DOI: 10.5604/01.3001.0014.7928

Streszczenie: Parametry obiektów edukacyjnych są podyktowane wieloma uwarunkowaniami – wymogami inwestora, który ściśle określa zakres zmian w przeprojektowywanym obiekcie, ale przede wszystkim potrzebami użytkowników. Współcześnie ważne jest uzyskanie odpowiedniego balansu pomiędzy funkcjonalnością a wrażeniem estetycznym. Jest to szansa, aby oferta edukacyjna takiego obiektu bardziej przyciągała odbiorców, a sam obiekt pod względem architektonicznym zachowywał wysoką pozycję na rynku nieruchomości.

Artykuł przedstawia analizy studialne możliwości rozwiązania funkcjonalno-estetycznego wybranych stref budynku administracyjno-edukacyjnego GEOsfery w Jaworznie. Ten stosunkowo niewielki obiekt funkcjonuje od kilku lat, stanowiąc cel wycieczek edukacyjnych wciąż zwiększających się grup użytkowników z różnych przedziałów wiekowych. W projektach studialnych starano się zachować istniejący układ funkcjonalny, wzbogacając go odpowiednią estetyką i wspierając rozwiązaniami: przechowywania oraz ekspozycji zbiorów, elastycznych podziałów przestrzeni wewnętrznych, multiplikacji, a także redukcji miejsc siedzących w zależności od potrzeb itp. Zaprezentowane projekty to wynik pracy zespołów projektowych studentek Politechniki Ślą-

skiej w Gliwicach, kierunku architektura wnętrz, nadzorowanych przez autorki artykułu.

Słowa kluczowe: GEOsfera, budynek edukacyjny, architektura wnętrz, potrzeby użytkowników

Abstract: GEOsFERA JAWORZNO – STUDY ANALYSES OF THE EDUCATIONAL SPACES OF THE EXISTING BUILDING IN THE CONTEXT OF THE CURRENT NEEDS OF USERS. The educational facilities undergo many conditions – the requirements of the investor, who strictly defines the scope of changes in the redesigned facility, but above all – the need to adapt it to the needs of users. Nowadays, it is important to achieve the right balance between functionality and aesthetic impression. It is a chance that the educational offer of such a facility will attract more customers, and the facility itself will maintain a high position on the real estate market in terms of architecture. The paper presents a study analysis of the functional and aesthetic solutions of selected zones of the GEOsfera administrative and educational building in Jaworzno. This relatively small facility has been operating for several years, being the destination of educational trips for the ever increasing groups of users from various age groups. In the projects, efforts were made to maintain the existing functional layout, enriching it with appropriate aesthetics and supporting it with solutions: storing and displaying collected items, flexible divisions of internal spaces, multiplying and reducing seats depending on the needs, etc. The presented projects are the result of the work of the Silesian University of Technology students, majoring in Interior Architecture, supervised by the authors of the paper.

Keywords: GEOsfera, educational building, interior design, users' needs